

Աջակցություն Հայաստանի Ազգային Վիճակագրական Ծառայությանը
Թվինինգ ծրագրի միջոցով

AM09/ENP-PCA/TP/04

Առաքելության Զեկույց

Գյուղատնտեսության Համատարած Հաշվառում

Գործունեություն Դ 2

Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման
պլանավորումը և հաշվետվական ձևերը

Առաքելությունը իրականացրել են՝
Քարստըն Լարսենը, Դանիայի Վիճակագրություն
Ռոլֆ Սելանդեր, Շվեդիայի Վիճակագրություն

Հայաստան, Մայիսի 23-27, 2011

Տարբերակ 1 ին, նախագիծ

National Statistical Service
Republic of Armenia

Statistics Sweden

Statistics Sweden

STATISTICS
DENMARK

Statistics Denmark

Հեղինակի անունը, հասցեն և էլ. փոստի հասցեն

Քարստըն Լարսեն
Sejrøgade 11
ԴԿ-2100, Կոպենհագեն
Դանիա
Հեռ. +45 3917 3378
kk1@dst.dk

Ռոլֆ Սելանդեր
SE-701 89 Örebro
Շվեդիա
Հեռ. +46 1917 6627
rolf.selande@scb.se

Բովանդակությունների ցանկ

Ամփոփ նկարագիր	4
1. Ընդհանուր մեկնաբանություններ	5
2. Գնահատում և արդյունքներ	6
2.1 ԲՄ-ի հարցեր, որոնք առնչվում են ԳՀՀ հետ	6
2.2 ԳՀՀ հասկացությունները և սահմանումները	7
2.2.1 Ընդհանուր տեսակետներ	7
2.2.2 Տնտեսություն/ֆերմա	7
2.2.3 Տնտեսության/ֆերմայի գտնվելու վայրը	10
2.2.4 Տնտեսության սեփականատերը/ֆերմերը	10
2.3 Շեմերը, որոնցով սահմանում է ԳՀՀ համակցությունը	11
2.4 Հարցաթերթիկի նախագծում և հրահանգներ	13
2.5 Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման պլանավորման հետագա քայլերը	14
2.6 Բյուջետային հարցեր	15
2.7 ԳՀՀ իրականացման և ԹՎԻԻՆԳԻ հետագա գործողությունների ժամանակացույց	15
2.8 Հանդիպում ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարությունում	15
3. Եզրակացություններ և առաջարկություններ	16
3.1 Բնակչության մարդահամար	16
3.2 Հասկացություններ և սահմանումներ	16
3.3 Շեմեր	16
3.4 Հարցաթերթիկի նախագծում և հրահանգներ	17
3.5 Այլ հարցեր	17
4. Առաջադրանքներ մինչև հաջորդ գործունեությունը՝ Դ 3	17

Հավելվածներ

Հավելված 1 Տեխնիկական առաջադրանք	18
Հավելված 2 Առաքելության ծրագիր	20
Հավելված 3 Անձինք, որոնց հետ հանդիպումներ են տեղի ունեցել	21
Հավելված Դ2.4 ԳՀՀ Բյուջեյի սկզբունքները, տարբեր սցենարներ	21
Հավելված Դ2.5 ԳՀՀ աշխատանքային ծրագրի/ժամանակացույցի նախագիծ	25
Հավելված Դ2.6 Տեղեկատվական-հիմնավորման գրություն ԳՆ կողմից ուղղված ՊԳԿ-ը	

Այլ հավելվածներ, որոնք կազմվել են զեկույցի համար

Հավելված Դ2.7 Եվրոպական Վիճակագրության Փորձառության Օրենսգիրքը կապված Գյուղատնտեսության Ռեգիստրների հետ

Հապավումների ցանկ

ԳՀՀ	Գյուղատնտեսության Համատարած հաշվառում
ՀԴ	Հայկական դրամ
ԵՄ	Եվրոպական Միություն
ՏԿՀ	Տնտեսության Կառուցվածքային Հետազոտություն ԵՄ անդամ պետություններում
ՀՀ ԳՆ	ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարություն
ՀՀ ԱՎԾ	Հայաստանի Ազգային Վիճակագրական ծառայություն
ԲՄ	Բնակչության մարդահամար
ԱՄՆԳԴ	ԱՄՆ Գյուղատնտեսության Դեպարտամենտ
ԱԴ	ԱՄՆ Դոլլար

Ամփոփ նկարագիր

Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման նախապատրաստումը սերտորեն կապված է ԲՄ-ի գործողությունների հետ: ԲՄ-ի փորձնական հետազոտության զեկույցը առայժմ դեռ պատրաստ չէ, սակայն հարցաթերթիկը ընդունվել է կառավարության կողմից, որն ապահովում է գյուղատնտեսության հարցերի ընդգրկումը ԲՄ-ում: Բյուջեյի հարցերի վերաբերյալ նախատեսված է որոշում կայացնել հունիս ամսվա կեսին: Բաղադրիչ Դ –ի հետագա աշխատանքների համար, ի թիվս այլոց, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել ԲՄ-ի փորձնական հետազոտության զեկույցը և կիրառել այդ փորձը ԳՀՀ մեջ, որքանով որ այն համապատասխանում է, ուսումնասիրել այն աղյուսակները, որոնք պետք է արտադրվեն ԲՄ փորձնական հետազոտությունից հետո և պարզել, թե արդյոք դրանք կարող են օգտագործվել որոշ փորձարկումների համար, օրինակ ԳՀՀ շեմերը սահմանելու մեջ, ինչպես նաև ուսումնասիրել ԲՄ –ի բոլոր 66 հրահանգները՝ պարզելու համար, թե դրանցից որոնք կարող են փոխանցվել ԳՀՀ մեջ:

Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման կարևորագույն հասկացությունները և սահմանումները ինչպիսիք են *տնտեսությունը*, *ֆերմերը* և *տնտեսության գտնվելու վայրը* անհրաժեշտ է հստակ սահմանել, ինչպես նաև հատուկ դեպքերի համար հրահանգները/օրինակները պետք է բացատրվեն հարցազրուցավարներին և ֆերմերներին՝ լիովին հասկանալու համար, թե ինչպես պետք է կարգավորվեն դրանք:

Հատուկ շեմեր սահմանելու հարցը շատ կարևոր է, երբ որոշվում է ԳՀՀ –ն համակցությունը, որը պետք է հետազոտվի: Օրինակներ բերվեցին, թե ինչպես են կազմվում շեմերը ԵՄ համապատասխան հետազոտությունների համար:

ԳՀՀ հարցաթերթիկը գրեթե վերջնական տարբերակում է: Սակայն դեռևս պետք է մշակվեն հրահանգներ/մեկնաբանություններ յուրաքանչյուր բաժնի համար, որոնք անհրաժեշտ են պատասխանների որակը ապահովելու նպատակով:

ԳՀՀ -ի խթանման (հանրային տեղեկատվություն), աշխատակազմի հավաքագրման, վերապատրաստման, տվյալների հավաքագրման, տվյալների մուտքագրման, ստուգման գործընթացի և աղյուսակավորման, արդյունքների տարածման հարցերը հիմնականում թողնվել են առաջիկա քննարկումների համար: Անհրաժեշտ է ուսումնասիրել ԲՄ –ի փորձնական հետազոտության փորձը և ԳՀՀ պլանավորումը:

Հաջորդ առաքելության ընթացքում բոլոր վերը նշված հարցերը առավել մանրամասնորեն կքննարկվեն, ինչպես նաև կընդգրկվեն ԳՀՀ լոգիստիկային առնչվող հարցերը:

1. Ընդհանուր մեկնաբանություններ

Սույն առաքելության գեկույցը պատրաստվել է Հայաստանի Ազգային Վիճակագրական ծառայության (ՀՀ ԱՎԾ) շրջանակներում: Սա երկրորդ առաքելությունն է, որը նվիրված է Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման մեթոդաբանության մշակմանը և նախախտրաստմանը՝ Թվինինգ ծրագրի Բաղադրիչ Դ 2 ի շրջանակներում:

Առաքելության նպատակները հետևյալն էին՝

- Վերանայել գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման բոլոր քայլերը՝
 - հաշվետվական ձևերը, որոնք պետք է կիրառվեն գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման մեջ
 - հետազոտության տեխնիկան և ենթադրելի վիճակագրական մեթոդները,
- համապատասխանությունը ԵՄ գործող կանոնակարգերի հետ՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով կարևոր հասկացությունների և սահմանումների վրա, ինչպիսիք են օրինակ հետազոտման միավորը, և հնարավոր շեմերը, որոնք պետք է օգտագործվեն համակցությունը սահմանելու համար;
- Քննարկել գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման իրականացման պլանավորման հարցերը՝ կապված տվյալների հավաքագրման և բյուջեյի հետ;
- Քննարկել և իրականացնել վերլուծություններ բնակչության մարդահամարի (ԲՄ) –ի փորձնական հետազոտության մեջ ներառված գյուղատնտեսության հարցերի վերաբերյալ:

ԱՊ փորձագետները ցանկանում են արտահայտել իրենց խորհին շնորհակալությունը բոլոր այն պաշտոնյաներից և անհատներից, որոնց հետ հանդիպումներ են ունեցել՝ իրենց բարյացակամ աջակցության և արժեքավոր տեղեկատվության համար, որը ցուցաբերվեց փորձագետներին Հայաստանում գտնվելու ժամանակ, և որը մեծապես նպաստեց փորձագետների աշխատանքին:

Սույն գեկույցում նշված տեսակետները և դիտողությունները պատկանում են ԱՊ փորձագետներին, և բոլորովին պարտադիր չէ, որ դրանք համապատասխանեն Դանիայի վիճակագրության և Շվեդիայի վիճակագրության տեսակետների հետ:

2. Գնահատում և արդյունքներ

2.1 2011 թվականի բնակչության մարդահամարի հարցեր (ԲՄ), որոնք վերաբերվում են գյուղատնտեսության համատարած հաշվառմանը (ԳՀՀ)

ԲՄ հարցաթերթիկը այժմ արդեն ընդունվել է կառավարության կողմից, որը նշանակում է, որ դրանում առաջարկված գյուղատնտեսության վերաբերյալ հարցերը ընդգրկված կլինեն այնտեղ: Մշակվում է ԲՄ փորձնական հետազոտության զեկույցը:

ԲՄ –ի բյուջեյի վերջնական հաստատումը ակնկալվում է մինչև ս.թ. Հունիս 15-ը:

Ներկայիս նախագծի համաձայն նախատեսվում է գյուղատնտեսության վերաբերյալ հարցերի բաժինը ներառել ԲՄ հարցաշարի նախավերջին բաժնում: Սա ընդունելի մոտեցում է գյուղատնտեսության վիճակագրության տեսակետից, քանի որ նախորդ երկու բաժինները վերաբերվում են խիստ անհատական և տնային տնտեսության այնպիսի հարցերին, որոնք բնորոշ են ԲՄ-ին: Փորձագետները նշում են, որ ունենալով ևս մեկ բաժին գյուղատնտեսության հարցերի բաժնից հետո, նվազում է գյուղատնտեսության հարցերին տրված պատասխանների ցածր որակի ռիսկայնությունը:

Ներկայումս ԱՄՆ Գյուղատնտեսության դեպարտամենտը ստեղծում է մի աղյուսակավորման ծրագիր ԲՄ տվյալների մշակման համար: ԲՄ փորձնական հետազոտության տվյալները կտրամադրվեն ԱՄՆ գյուղատնտեսության դեպարտամենտին մայիս ամսվա վերջին, որից հետո աղյուսակները կմշակվեն: Այս աղյուսակները ամենայն հավանականությամբ արդյունավետ կլինեն ԳՀՀ պլանավորման փորձարկման նպատակների համար:

ԳՀՀ գործառնական պլանավորման համար կարևոր է դիտարկել ԲՄ –ի փորձը, ընդհանուր և կոնկրետ մակարդակում, որպեսզի այդ փորձը հնարավոր լինի փոխանցել ԳՀՀ պլանավորման մեջ: Հիմնական խնդիրն է պարզաբանել, թե արդյոք ԲՄ –ի մեջ տնային տնտեսության հասկացությունը համապատասխանում է գյուղացիական տնտեսության հետ այն դեպքերում, երբ գյուղատնտեսական գործունեությունը ներկայացվում է ԲՄ մեջ: ԱՊ փորձագետները հնարավորություն ունեցան ուսումնասիրելու ԲՄ –ի տնային տնտեսության սահմանումը, ինչպես նաև ԲՄ –ի փորձնական հարցաշարը: Տնային տնտեսության սահմանումը այդքան էլ հստակ չէ: Սակայն, շատ դեպքերում հավանաբար խելամիտ է ենթադրել, որ այն տնտեսությունը, որը զբաղվում է գյուղատնտեսությամբ կարող է ԳՀՀ մեջ համարվել որպես գյուղացիական տնտեսություն:

ԱՊ փորձագետները նաև տեղեկացվեցին, որ ԲՄ –ի ծրագրի 66 <<հրահանգներից>> (սահմանումներ, գործողություններ և այլն) 46-ը վերջնական ավարտին են հասցվել ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից 2011 թվականի մայիս ամսվա վերջին: Հաջորդ առաքելության ընթացքում նախատեսվում է այս <<հրահանգների>> հետագա ուսումնասիրությունը, քանի որ դրանք կարող են համապատասխան լինել ԳՀՀ համար:

2.2 Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման հասկացությունները և սահմանումները

2.2.1 Ընդհանուր տեսակետներ

Անհրաժեշտ է ունենալ որոշ հիմնական հասկացությունների հստակ սահմանումները, որոնք կիրառվելու են ԳՀՀ մեջ: Սահմանումները կարող են շատ հաճախ արտահայտված լինել մի քանի բառով, սակայն սովորաբար անհրաժեշտ է ունենալ բացատրական ծանոթագրություններ, որոնք կմեկնաբանեն կոնկրետ իրավիճակները: Սահմանումները և լրացուցիչ տեղեկատվությունը նախընտրելի է ընդգրկել հարցազրուցավարների ձեռնարկում/հրահանգներում:

2.2.2 Տնտեսություն/ֆերմա

ԵՄ 1166/2008 Կանոնակարգի համաձայն տնտեսությունը սահմանվում է որպես միավոր, որն արտադրում է գյուղատնտեսական արտադրանք, կամ մշակաբույսեր կամ էլ անասնազրկաքանակ: Կանոնակարգը պարունակում է մշակաբույսերի և կենդանիների մեծ ցանկ, որը պետք է ընդգրկված լինի տնտեսության կառուցվածքային հետազոտության մեջ (ՏԿՀ): Ընդհանուր առմամբ այդ ցանկը համապատասխանում է գյուղատնտեսական գործունեությունների նորմալ պատկերացումներին:

Սա նշանակում է, որ տնտեսությունները, որոնք օրինակ ունեն հացահատիկներ, լոբազգիներ, արմատային մշակաբույսեր, մրգեր, հատապտուղներ և անասունների կերային մշակաբույսեր պետք է ընդգրկված լինեն, ինչպես նաև այն անասնազրկաքանակով տնտեսությունները, որոնք ունեն խոշոր եղջերավոր անասուններ, խոզեր, ոչխարներ, այծեր, ձիեր և թռչուններ:

Որոշ դեպքեր հաճախ քննարկումների և թյուրիմացությունների տեղիք են տալիս: Կարելի է նշել, որ այս գործողությունները չպետք է ընդգրկված լինեն ՏԿՀ մեջ, ինչն էլ ցանկացած ԵՄ պետություն ազատ է ընդգրկելու այս ոլորտները ՏԿՀ մեջ ազգային նպատակներով.

- Մորթատու կենդանիներ
- Անտառաբուծություն
- Ակվակուլտուրաներ
- Գյուղատնտեսական ծառայություններ

Այն դեպքերի շարքում, որոնք պետք է սկզբունքորեն ընդգրկված լինեն, պետք է նշել հետևյալ ոլորտները, մեղվաբնույթներ, ճագարներ, եղնիկներ: Սակայն այս դեպքերը կարող են դուրս թողնվել հարցաթերթիկից, եթե այդ հարցում նշված կետը համապատասխան չէ տվյալ երկրի համար: Մեկ այլ տեսանկյունից, եթե գոյություն ունեն այլ սահմանային օրինակներ, որոնք համապատասխան են երկրի համար և նշված չեն ԵՄ կանոնակարգում, դա պետք է ներառված լինի հարցաթերթիկի մեջ:

Էական չէ, թե արդյոք տնտեսությունը արտադրանք տալիս է շուկայի համար, թե ոչ: Հետազոտության շեմերի հարցը կուսումնասիրվի 2.3 բաժնում, սակայն այստեղ պարզապես անհրաժեշտ է նշել, որ օրինակ տնտեսությունը, որն ունի կովեր պետք է

ընդգրկված լինի ՏԿՀ մեջ՝ անկախ նրանից, թե կաթը վաճառվում է կաթնամթերքի խանութին, թե այն սպառվում է ֆերմերի ընտանիքի կողմից:

Նման կերպ տնտեսությունները, պետք է ընդգրկված լինեն ՏԿՀ մեջ անկախ նրանից, թե հողատարածքը սեփական է, թե վարձակալված է, ինչպես նաև թե արդյոք այն հանդիսանում է մասամբ սեփականություն, թե մասամբ վարձակալված է: Երբ հետազոտվում են տնտեսությունները, խիստ կարևոր է, որ հարցազրուցավարը շեշտադրի, որ վարձակալի տարածքը պետք է ընդգրկված լինի վարձակալի կողմից, այլ ոչ թե սեփականատիրոջ: Այսպիսով հնարավոր կլինի խուսափել հողատարածքը կրկնակի անգամ հաշվառման մեջ ներառելուց կամ ընդհանրապես չհաշվառելուց:

Եթե ֆերմերը ունի սեփական տարածք *տարածաշրջան 1-ում*, սակայն նաև վարձակալում է տարածք *տարածաշրջան 2-ում*, բոլոր հողատարածքները տարածքային վիճակագրության մեջ սովորաբար պատկանում են *տարածաշրջան 1-ին*: Այս հարցը ուսումնասիրվում է 2.2.3. բաժնում: Այստեղ անհրաժեշտ է նշել, որ հրապարակված տնտեսության կառուցվածքային վիճակագրության մեջ, որտեղ տնտեսությունը դա հետազոտության միավորն է 100.000 հեկտար հողատարածքով *տարածաշրջան 1-ում*, նշանակում է, որ *տարածաշրջան 1-ում* տնտեսությունը մշակում է 100.000 հեկտար ցորենի հողատարածք, նույնիսկ եթե ցորենի ավելի մեծ կամ ավելի փոքր մակերես ֆիզիկապես գտնվում է այլ տարածաշրջանում:

Սպառողները պետք է տեղեկացված լինեն ՏԿՀ տրամաբանության վերաբերյալ:

Սովորաբար տնտեսության վիճակագրական սահմանումը չի հակասում ինտուիտիվ ըմբռնմանը, այն է՝ մեկ անձ, որն ունի որոշակի հողատարածք, մշակում է մշակաբույսեր և ունի անասուններ, օրինակ խոշոր եղջերավոր անասուններ և խոզեր: Նա զբաղվում է տնտեսությամբ իր ընտանիքի անդամների օգնությամբ և, եթե այդ տնտեսությունը մեծ է, ապա կարող է նաև ունենալ մեկ կամ ավելի աշխատողներ, որոնք ընտանիքի անդամներ չեն հանդիսանում: Սա նշանակում է, որ շատ դեպքերում կասկած չի կարող լինեն վիճակագրական միավորի վերաբերյալ: Հետևյալ ցանկը վերաբերվում է հատուկ դեպքերին՝

- *Երկու ֆերմերներ սերտորեն համագործակցում են միմյանց հետ*: Որևէ հստակ կանոններ գոյություն չունեն, թե որքանով է այդ համագործակցությունը այնքան սերտ, որ նրանց դեպքը համարվի մեկ տնտեսություն: Խոշոր տնտեսությունների համար որպես չափանիշ կարող է հանդիսանալ այն, որ նրանք վարում են մեկ ընդհանուր հաշվապահություն, սակայն դա հիմնականում Հայաստանի շատ տնտեսությունների համար էական նշանակություն չի ունենա, քանի որ դրանք շատ հաճախ բավականին փոքր տնտեսություններ են լինում և չունեն պաշտոնական հաշվապահական վարման համակարգ: Սակայն ինչն է, կարևոր է, որ հարցազրուցավարները տեղեկացված լինեն լինեն այդ խնդրի վերաբերյալ և նրանց տրամադրվեն որոշ համապատասխան ցուցումներ:
- *Կոլեկտիվ և պետական ֆերմաները* պետք է ընդգրկված լինեն ՏԿՀ մեջ: Այս ֆերմաները Հայաստանում այլևս չեն գործում և այդ առումով սա խնդիր չի կարող հանդիսանալ:

- *Այն տնտեսությունները, որոնք ունեն անասնազվաքանակ, սակայն չունեն հողատարածքներ, նույնպես պետք է ընդգրկված լինեն:* Հնարավոր է, որ նրանք գնել կամ կայուն վարձակալել են խոզեր կամ խոշոր եղջերավոր անասուններ մեկ այլ ֆերմայից, և այսպիսով այն հողատարածքը և անասնազվաքանակը, որը համարվում էր մեկ տնտեսության միավոր այժմ երկու տնտեսություն են:
- *Ագրարային գիտահետազոտական տնտեսությունները նույնպես տնտեսություններ են:* Նրանք շատ հաճախ ունեն հողատարածք և անասնազվաքանակ, որը շատ հեշտությամբ կարող է գրանցվել հարցաթերթիկում: ԳՀՀ աշխատուժի վերաբերյալ հարցերին շատ ավելի դժվար է պատասխանել, քանի որ աշխատողների հիմնական մասը ավանդական գյուղատնտեսության աշխատողներ չեն:
- *Ընդհանուր հողատարածքով տնտեսությունները, դրանք այն հատուկ տնտեսություններն են, որոնք հազիվ թե կարող են դիտարկվել որպես իրական տնտեսություններ:* Խնդիրը վերաբերվում է այն դեպքերին, որտեղ անասնապահական տնտեսությունները գյուղերում մուտք ունեն ընդհանուր արոտավայրերի: Հողատարածքը չի կարող վերագրվել որևէ կոնկրետ տնտեսությանը, որևէ ֆերմեր չի կարող ստույգ իմանալ, թե որքան մեծ է իր կողմից օգտագործվող ընդհանուր հողատարածքը: Հայաստանյան գործընկերները ՀՀ ԱՎԾ-ում կատարելապես տիրապետում են խնդրին և ԱՊ փորձագետների կարծիքով նրանք բավականին լավ լուծում ունեն այդ առումով. տեղական ինքնակառավարման մարմինը պետք է գրանցի ընդհանուր հողատարածքը վիճակագրական գրասենյակում, որպեսզի այդ հողատարածքը ընդգրկված լինի ընդհանուր գյուղատնտեսության հողատարածքում:
- *Այլ հատուկ դեպքերի* թվին են պատկանում գյուղատնտեսական հողատարածքները, որոնք պատկանում են կրթական կազմակերպություններին, բանտերին, հիվանդանոցներին, հաշմանդամների տներին, դպրոցներին և բանակային զորամասերին: Նման տնտեսությունները նույնպես պետք է ներառված լինեն ՏԿՀ մեջ սակայն կրկին նման տնտեսությունների համար աշխատուժի հարցերը փոքր ինչ բարդ կլինեն:

Ակնկալվում է, որ 2011 թվականի բնակչության մարդահամարը կարող է ստեղծել ԳՀՀ միավորների մեծ մասը: Հայաստանում գյուղատնտեսական գործունեության հիմնական մասը տեղի է ունենում մասնավոր տնտեսությունների կողմից, որոնք ունեն որոշակի հողատարածք կամ որոշ քանակությամբ անասնազվաքանակ: Հայաստանյան գործընկերների հետ քննարկվեց, թե արդյոք մեկ տնտեսությունը, որը զբաղվում է գյուղատնտեսությամբ մշտապես համապատասխանում է մեկ ֆերմային: Իսկ ինչ կլինի, երբ երկու տնտեսություններ համատեղ գտնվեն միևնույն հասցեում, սակայն ունենան իրենց առանձին տնտեսությունները, որոնք վարվում են միմյանցից անկախ: Կամ եթե ի հայտ գա հակառակ իրավիճակը, երբ ֆերմերը և նրա գործընկերը ապրում են տարբեր հասցեներում: ՀՀ ԱՎԾ –ում պետք է պատրաստ լինեն կարգավորել նման միավորի

խնդիրները և ԱՊ փորձագետների կողմից առաջարկվում է, որպեսզի հստակ կանոններ մշակվեն ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից հարցազրուցավարների հրահանգների համար:

2.2.3 Տնտեսության/Ֆերմայի գտնվելու վայրը

Օգտվողների կողմից շատ հաճախ մեծ հետաքրքրության է արժանանում գյուղատնտեսության տարածաշրջանային վիճակագրությունը: Սպառողները հաճախ պահանջում են առավել մանրամասն վիճակագրություն քաղաքապետարանների մակարդակով: Այսպիսով յուրաքանչյուր տնտեսություն պետք է ունենա քաղաքապետարանի կողմ, որը պետք է գրանցված լինի հետազոտության ռեգիստրում:

Սովորաբար բավականին հեշտ է որոշել տնտեսության քաղաքապետարանի կողմ: Դա պարզապես այն վայրն է, որտեղ գտնվում է տնտեսությունը: Սակայն կարող են լինեն այնպիսի իրավիճակներ, որտեղ կարող են կասկածներ առաջանալ: Եթե տնտեսությունը ունի հողատարածք ավելի քան մեկ քաղաքապետարանում, ապա այս դեպքում դա պետք է ունենա այն քաղաքապետարանի կողմ, որտեղ որ բնակվում է ֆերմերը: Եթե ֆերմերը բնակվում է մեկ այլ վայրում, ապա քաղաքապետարանի կողմ պետք է լինի այնտեղ, որտեղ տնտեսությունը զբաղեցնում է ամենամեծ հողատարածքը: Պետք է նշել, որ ֆերմերի սեփական հասցեն կարող է տարբեր լինեն տնտեսության հասցեից, հետևաբար նաև քաղաքապետարանի կողմ նույնպես կարող է տարբեր լինեն:

2.2.4 Տնտեսության սեփականատերը/ֆերմերը

Տնտեսության կառուցվածքային հետազոտության մեջ համաձայն ԵՄ չափանիշների, հետևյալ անձինք պետք է զեկուցեն իրենց աշխատած ժամաքանակի վերաբերյալ՝

- – Ֆերմեր (տնտեսություն սեփականատերը)
- Կառավարիչը (եթե չկա անձնական վարող կամ սեփականատերը չի աշխատում այդ տնտեսությունում)
- Ֆերմերի ամուսինը
- Ընտանիքի անդամ աշխատակիցները
- Ոչ ընտանիքի անդամ աշխատակիցները

Ուստի շատ կարևոր է որոշել, թե ով է *տնտեսություն սեփականատերը*, և ով պետք է գրանցվի մեկ այլ վայրում: Ավանդական տնտեսության մեջ տնտեսության սեփականատերը շատ հաճախ այն անձն է, որին պատկանում է հողատարածքը և որը վարում է այդ տնտեսությունը, շատ հաճախ իր ընտանիքի անդամների հետ միասին:

Ստորև թվարկված են այն դեպքերը, որտեղ կարող են ի հայտ գալ տարաձայնություններ՝

- Տղամարդ-կին տնտեսություններ. այստեղ ֆերմերը պետք է լինի այն ամուսինը, որը կրում է առավել մեծ պատասխանատվություն: Եթե երեխաները նույնպես մասնկացություն ունեն տնտեսության վարման մեջ, կարող են լինեն դեպքեր, երբ օրինակ մեծ որդին կարող է համարվել լավագույն տարբերակը որպես ֆերմեր, հատկապես, եթե ծնողները այլևս երիտասարդ չեն:

- Տնտեսություններ, որոնք վարվում են երկու կամ ավելի գործընկերների կողմից. Ինչպես վերևում էր նշված այստեղ նույնպես որպես ֆերմեր պետք է ընտրվի այն գործընկերը, որն ունի առավել մեծ պատասխանատվություն:
- Հողի սեփականատերը/վարձակալը չի աշխատում այդ տնտեսությունում. նման դեպքերում պետք է ընտրվի կառավարող, որը վարձվել է ֆերմերի կողմից՝ հոգալու համար տնտեսության վարման աշխատանքները: Նման դեպքերը շատ հազվադեպ են լինում:
- Ֆերմերը ֆիզիկական անձ չէ. սա այն դեպքն է, երբ տնտեսությունը համարվում է պետական հաստատությունների սեփականություն և տնտեսությունը վարվում է կազմակերպությունների կողմից: Նման տնտեսությունների համար պետք է ընտրվի մեկ անձ՝ որպես ղեկավար:

Եթե դժվար է սահմանել թե տնտեսության մեջ ում է բաժին ընկնում առավել մեծ պատասխանատվությունը, կարելի է ընտրել այլ չափորոշիչներ, ինչպիսիք են օրինակ ընտրել ամենատարեց անձին, ով աշխատում է տվյալ տնտեսությունում:

2.3 Շեմերը, որոնցով սահմանում է ԳՀՀ համակցությունը

Տնտեսության կառուցվածքային վիճակագրության մեջ ընդունված է չընդգրկել առավել փոքր տնտեսությունները, եթե դրանք բավարար ազդեցություն չունեն գյուղատնտեսության հողատարածքների և անասնապահության վրա: Նաև ԵՄ կանոնակարգը վերաբերվում է այսպես կոչված շեմերին, որը նշանակում է, որ ԵՄ երկրներին թույլատրվում է բացառել չափազանց փոքր տնտեսությունները: Կանոնները կարող են փոքր-ինչ բարդ լինեն:

Երկիրը պետք է ներառի կամ՝

- 1) Բոլոր տնտեսությունները, որոնք ունեն առնվազն 1.0 հեկտար գյուղատնտեսական հողատարածք

կամ

- 2) Եթե ընտրվում է մեկ այլ շեմ, ինչպիսին է 3.0 հեկտարը, բոլոր տնտեսությունները առնվազն 98 տոկոս հողատարածքով և առնվազն 98 տոկոս անասնազլխաքանակով (անասնապահական միավոր) պետք է ընդգրկված լինեն:

- 3) Անկախ 1) և 2) ից, բոլոր այն տնտեսությունները, որոնք համապատասխանում են հետևյալ չափանիշներից մեկին, պետք է ընդգրկված լինեն.

Ա) Առնվազն 5.0 հեկտար գյուղատնտեսական հողատարածք

Բ) Առնվազն 1.0 հեկտար բանջարեղեն, մրգեր և հատապտուղներ

Գ) Առնվազն 10 խոշոր եղջերավոր անասուններ

Դ) Առնվազն 20 ոչխարներ

Ե) Առնվազն 20 այծեր

- Ձ) Առնվազն 50 խոզեր
- Է) Առնվազն 20 մայր խոզեր
- Ը) Առնվազն 1.000 թռչուններ

Այսպիսով պետք է նկատել, որ երբեք չի կարող լինեն որևէ այլ անկախ ընտրություն և տնտեսությունները, որոնք համապատասխանում են նշված Ա-Ը չափանիշներից որևէ մեկին պետք է մշտապես ընդգրկված լինեն:

ԱՊ փորձագետների տեսակետն է, որ Հայաստանի ԳՀՀ համար անհրաժեշտ է ընտրել առավել խիստ կանոններ այնպես, որ ավելի շատ փոքր տնտեսություններ ընդգրկված լինեն, որպեսզի բավարարեն համապատասխան վիճակագրության ազգային կարիքները: Քննարկումները ՀՀ ԱՎԾ-ի գործընկերների հետ հանգեցրին հետևյալ օրինակին, թե ինչպես պետք է կառուցել շեմերը՝

- i) Առնվազն 0,5 հեկտարով գյուղատնտեսական հողատարածք
- j) Առնվազն 0,05 հեկտար բանջարեղեն, մրգեր և հատապտուղներ
- k) Առնվազն 3 խոշոր եղջերավոր անասուններ
- l) Առնվազն 5 ոչխար
- m) Առնվազն 5 այծ
- n) Առնվազն 5 խոզ
- o) Առնվազն 1 մայր խոզեր
- p) Առնվազն 100 թռչուններ

Շեմեր սահմանելը դա նշանակում է ինչ որ կերպ գտնել հավասարակշռություն վիճակագրական կարիքների և վիճակագրության արտադրության ծախսերի միջև: Առաջիկա ԳՀՀ համար ԲՄ-ի մեջ ներառված գյուղատնտեսության վերաբերյալ տեղեկատվությունը հիմնալի հիմք կհանդիսանա հատուկ կառուցված շեմերի կիրառման արդյունքները հաշվարկելու համար, որոնք հիմնված են մշակաբույսերի ցանքատարածքների և անասնազվաքանակի թվի վրա: Կարող են լինել մի քանի իրավիճակներ, որոնք կարելի է փորձարկել՝ սկսած որևէ շեմ չկիրառելուց մինչև չդիտարկելով օրինակ 100 000 միավորները քաղաքային վայրերում:

ԱՊ փորձագետների կարծիքով, իրադրությունը բարենպաստ է, որովհետև նույնիսկ եթե որոշակի քանակով միավորներ դուրս մնան ԳՀՀ-ից (շեմը սահմանված է), հիմնական գյուղատնտեսության վերաբերյալ տեղեկատվությունը ստացվում է ԲՄ-ից: Սա նշանակում է, որ նրանք կարող են ներառվել հատուկ ընտրանքային հետազոտության մեջ և կարող են նաև պահպանվել առաջիկա վիճակագրական տնտեսությունների ռեգիստրում:

2.4 Հարցաթերթիկի նախագծումը և հրահանգները

ՀՀ ԱՎԾ –ում ներկայացրեցին 2012 թվականի ԳՀՀ հարցաթերթիկի նախագիծը, որը մշակվել է ԱՄՆ Գյուղատնտեսության դեպարտամենտի հետ համագործակցության արդյունքում: Այս հարցաթերթիկը բաղկացած է 7 էջերից, որտեղ առկա են հարցեր մշակաբույսերի, անասնազվաքանակի, տեխնիկայի և աշխատուժի վերաբերյալ:

Սա բավականին նման է ԵՄ հարցաթերթիկի չափանիշներին, ինչպես նկարագրված է 1166/2008 Կանոնակարգում:

ԱՊ փորձագետները ունեն հետևյալ դիտողությունները՝

- 1) Բաժին II –ում, որը գտնվում է 2 էջի վրա, ֆերմերին հարց է տրվում տրամադրել գյուղատնտեսության նշանակության իր հողատարածքների բաշխումը ըստ սեփականության տարածքի, վարձակալված տարածքի և վարձակալության տրված տարածքների: Սա միանգամայն նորմալ է, սակայն ֆերմերը նաև պետք է տա նշված տեղեկատվությունը մշակաբույսերի 7 հիմնական կատեգորիաների վերաբերյալ: Թվում է, որ այս տեղեկատվությունը առաջացնում է ավելորդ բարդություններ, ուստի առաջարկվում է ունենալ այդ բաժինը հետևյալ տեսքով՝

Սեփականության հողերը + վարձակալված հողերը –վարձակալության տրված հողերը = տնտեսության ընդհանուր հողատարածքը:

Ընդհանուր հողատարածքը այնուհետև պետք է բաշխվի ըստ մշակաբույսերի: Մշակաբույսերի ցանկը գրեթե ամբողջական է, սակայն միայն երկու կատեգորիաներ պետք է ավելացվեն՝ <<օգտագործված հողեր>> և <<այլ մշակաբույսեր>>:

- 2) Յուրաքանչյուր մշակաբույսի ցանքատարածքը պետք է նույնպես բաշխվի ըստ ոռոգելի տարածքների և փաստացի ոռոգվող տարածքների: Սա կարելի մի փոքր ինչ պարզեցնել: Խորհրդատուները ունեն երկու տեսակետ այս հարցի վերաբերյալ՝

Ա) Միայն երկու թվեր՝ ոռոգելի տարածք և փաստացի ոռոգվող տարածք վերջին ժամանակաշրջանում:

Բ) Ոռոգելի տարածք և ոռոգված տարածքի բաշխումը ըստ պարզեցված մշակաբույսերի:

Լուծման բ) տարբերակը ԵՄ չափանիշն է, ինչպես նաև տարբերակ ա)-ն նույնպես միանգամայն բավարար է:

- 3) Էջ 4-րդ-ում կան մի քանի հարցեր, որոնք վերաբերվում են պարարտանյութերի և թունաքիմիկատների օգտագործմանը: ԱՊ փորձագետները նախազգուշացրեցին, որ շատ հաճախ դժվար է լինում պատասխանել նման հարցերին: Իրավիճակը այդքան էլ բարդ չէ, քանի որ հարցը վերաբերվում է պարարտանյութեր օգտագործած հողատարածքների հեկտարներին, այլ ոչ թե դրանց քանակին:

- 4) Բաժինը, որը գտնվում է 5 –րդ էջի վրա դա VII բաժինն է, որը վերաբերվում է տեխնիկային: Հարցը, որը վերաբերվում է տրակտորներին ըստ իրենց ձիաուժերի բաշխման բավականաչափ իմաստ ունի առնվազն Հայաստանում առաջին համատարած հաշվառման տեսակետից (նույնիսկ եթե այս պահանջը հանված է

ԵՄ կանոնակարգից): Կարելի է նաև դիտարկել ավելացնելու համար հարցեր, որոնք վերաբերվում են տեխնիկայի օգտագործմանը այն տնտեսությունների համար, որոնք իրենք չունեն սեփական տեխնիկա:

5) Աշխատուժի վերաբերյալ հարցերը, որոնք գտնվում են 6-րդ էջի վրա, IX բաժնի հարցերն են: ԳՀՀ աշխատուժի վերաբերյալ հարցերը մշտապես եղել են բարդ: Այն կարելի է դիտարկել այնպես, որ աշխատաժամանակը նշվի ըստ շաբաթվա մեջ աշխատած ժամաքանակի, այլ ոչ թե ըստ տարեկան աշխատած ժամաքանակի: Հայաստանը համապատասխանում է Շվեդիայի հարցաթերթիկին այս առումով, այլ ոչ թե Դանիային: Եթե անհրաժեշտ լինեն պարզեցումներ, տարբերակներից մեկը կարող է լինեն շրջանցել գյուղատնտեսության աշխատակիցների բաշխումը՝ չտարանջատելով դրանք ըստ կանանց և տղամարդկանց: ՀՀ ԱՎԾ-ում ներկայումս նախընտրում են թողնել այս տարանջատումը ըստ սեռերի: Առավել լավ պարզաբանման համար կարելի է տալ Այո կամ Ոչ պատասխան այն հարցին, թե արդյոք աշխատաժամանակը ծախսվել է բուսաբուծության թե անասնաբուծության վրա, որը կամգում է ընդհանուր աշխատած ժամաքանակի 2/3-ը:

Այն փաստը, որ գյուղատնտեսության համատարած հաշվառումը նախատեսվում է իրականացնել անհատական հարցազրուցավարների միջոցով առավելություն է՝ համեմատած փոստային հետազոտության հետ: Մա նշանակում է, որ հմուտ հարցազրուցավարը կարող է կանխել որոշ ֆերմերների կողմից հարցերի ըմբռնման հետ կապված թյուրիմացությունները: Մեկ այլ կողմից, հարցազրույցները պահանջում են, որպեսզի հարցազրուցավարների հրահանգները լինեն բարձր որակի:

2.5 Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման պլանավորման հետագա քայլերը

Շատ կարճ ժամանակահատված է հատկացվել հետևյալ գործողություններին՝

- ԳՀՀ խթանում
- Անձնակազմի համալրում, վերապատրաստում
- Տվյալների հավաքագրում
- Տվյալների մուտքագրում, ստուգման ընթացակարգ
- Աղյուսակավորում, արդյունքների ամփոփում

Նպատակը մասամբ այն է, որ անհրաժեշտություն կա հարցերին առաջնահերթություն տալու և մասամբ էլ, որպեսզի հնարավոր լինի առավել արդյունավետ ուսումնասիրելու նշված հինգ թեմաները, երբ պատրաստ լինի ԲՄ –ի փորձնական հետազոտության զեկույցը: ԲՄ –ի վերը նշված 66 հրահանգները նույնպես արժեքավոր տեղեկատվություն կլինեն այս նպատակի համար. այն է՝ ԲՄ-ի մի շարք ընթացակարգեր որոշ չափով հնարավոր կլինի կրկնօրինակել ԳՀՀ մեջ:

Գործողությունները, որոնք առնչվում են համատարած հաշվառումից հետո իրականացվող գործընթացներին նույնպես համառոտ քննարկվեցին: Հետաքրքրաշարժ թեմաներից մեկը կլինի համեմատությունը կադաստրի հողատարածքի տվյալները ԳՀՀ

հողային տվյալների հետ: Մեկ այլ թեմա կարող է լինեն համայնքային գրքերի համեմատությունը ԳՀՀ հետ՝ կապված մշակաբույսերի և անասնազվաքանակի վերաբերյալ տեղեկատվության հետ:

2.6 Բյուջետային հարցեր

Քննարկվեցին ԳՀՀ ծախսերի հաշվարկման բյուջեյի սկզբունքները: Այս փուլում հնարավոր չէ հաշվարկել ԳՀՀ ընդհանուր արժեքը: Սա կախված է հետազոտվող համակցությունից, ԲՄ-ի տարատեսակ փորձերի վերակիրառման հնարավորությունից և այլն: Հավելված Դ 2.4-ում ներկայացված է բյուջեյի առաջին նախագիծը՝ տարանջատելով ծախսերը ըստ ֆիքսված արժեքների և փոփոխական արժեքների, որոնք կախված են հետազոտվող միավորների տարբեր քանակից:

2.7 ԳՀՀ իրականացման և ԹՎԻՆԻՆԳԻ հետագա գործողությունների ժամանակացույցը

Խորհրդատուների կողմից կազմվեց ԳՀՀ նախնական ժամանակացույցի պլանը: Այն ստեղծվել է մի քանի ենթադրությունների հիման վրա, այսինքն՝ եթե ԲՄ իրականացվի և ամփոփվի ըստ պլանի, եթե ԳՀՀ ֆինանսավորումը ապահովվի ըստ պատշաճ ժամանակի և ԳՀՀ ենթակառուցվածքների հիմնական մասը հնարավոր լինի վերակիրառել ԲՄ-ից: Առավել մանրամասները ներկայացված են Հավելված Դ2.5-ում, որը նաև ներառում է ԹՎԻՆԻՆԳ ծրագրի Բաղադրիչ Դ –ի շրջանակներում իրականացվող գործողությունների առաջիկա ծրագիրը:

Պետք է նաև նշել, որ ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարությունը գրություն է ուղարկել ՊԳԿ-ը (որը պատրաստվել է ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից), և նշել Հայաստանում ԳՀՀ իրականացման անհրաժեշտությունը և խնդրել աջակցություն ցուցաբերել ֆինանսավորման համար: Նամակը ներկայացված է Հավելված Դ 2.6-ում:

2.8 Հանդիպում ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարությունում

ԱՊ Փորձագետներին հրավիրվեցին մասնակցելու ՀՀ ԱՎԾ-ի և Գյուղատնտեսության նախարարության հետ կազմակերպված հանդիպմանը, որը վերաբերվում էր վիճակագրության կողմից վարչական ռեգիստրների տվյալների օգտագործմանը, համայնքներից գյուղատնտեսության վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման գործընթացում ՀՀ ԱՎԾ-ի և Գյուղատնտեսության նախարարության դերերին և այլն: ԱՊ փորձագետներին հնարավորություն տրվեց ներկայացնելու համառոտ շնորհանդես ԵՄ վիճակագրական աշխատանքների քաղաքականության վերաբերյալ (Փորձառության օրենսգիրք) և վիճակագրության մեջ վարչական տվյալների կիրառման վերաբերյալ: Շնորհանդեսը ներկայացված է Հավելված Դ2.7-ում:

3. Եզրակացություններ և առաջարկություններ

3.1 Բնակչության մարդահամար

ԳՀՀ նախապատրաստումը սերտորեն կապակցված է ԲՄ-ի գործողությունների հետ: ԲՄ-ի փորձնական հետազոտության զեկույցը դեռևս պատրաստ չէ, սակայն հարցաթերթիկի ձևը հաստատվել է Կառավարության կողմից, որով ապահովվում է, որ գյուղատնտեսության վերաբերյալ հարցերի բաժինը ներառված կլինի ԲՄ-ի հարցաշարի մեջ: Բյուջեյի վերաբերյալ որոշումը ակնկալվում է Հունիսի կեսին:

Բաղադրիչ Դ-ի աշխատանքների համար անհրաժեշտ է՝

- Հաշվի առնել ԲՄ-ի բյուջեյի վերաբերյալ որոշման արդյունքները և գնահատել թե ինչպիսի ազդեցություն այն կունենա ԳՀՀ պլանավորման վրա:
- Ուսումնասիրել փորձնական ԲՄ-ի զեկույցը և կիրառել այդ փորձը ԳՀՀ մեջ որտեղ հնարավոր է:
- Ուսումնասիրել աղյուսակները, որոնք պետք է արտադրվեն փորձնական ԲՄ-ի արդյունքում և պարզել թե արդյոք դրանք կարող են օգտագործվել որոշ փորձարկումների համար, օրինակ՝ ԳՀՀ շեմերը որոշելու համար:
- Ուսումնասիրել ԲՄ-ի 66 հրահանգները և պարզել, թե ինչպես դրանք կարող են փոխանցվել ԳՀՀ մեջ:

3.2 Հասկացություններ և սահմանումներ

Կարևոր է Հայաստանում ԳՀՀ համար սահմանել առավել կարևոր հասկացությունները, ինչպիսիք են տնտեսությունը, ֆերմերը և տնտեսության գտնվելու վայրը: ԱՊ փորձագետները տրամադրեցին տեղեկություններ ԵՄ համապատասխան սահմանումների վերաբերյալ՝ համաձայն ԵՄ 1166/2008 Կանոնակարգի: Փորձագետները նաև նշեցին հրահանգների/օրինակների անհրաժեշտությունը առանձնահատուկ դեպքերի սահմանումների համար՝ հստակեցնելու համար, թե ինչպես պետք է այդ սահմանումները ընկալվեն հարցազրուցավարի և ֆերմերի կողմից:

3.3 Շեմեր

ԱՊ փորձագետները տեղեկացրեցին ԵՄ անդամ պետություններում կիրառվող շեմերի վերաբերյալ: Հայաստանի համար նմանատիպ կերպով հնարավոր է կառուցել ֆիզիկական շեմեր (օգտագործելով մշակաբույսերի տարածքները և անասունների գլխաքանակը): Այս շեմերը ավելի ցածր կլինեն, քանի որ Հայաստանի գյուղատնտեսության կառուցվածքը բաղկացած է բազմաթիվ փոքր տնտեսություններից: Այն փաստը, որ գյուղատնտեսության վերաբերյալ հիմնական տեղեկատվությունը պետք է հավաքագրվի ԲՄ-ից նույնպես կարող է ազդեցություն ունենալ շեմերի որոշման վրա: Անհրաժեշտ է նաև հստակ ներկայացնել հիմնական օգտվողների կողմից վիճակագրության ազդեցությունը, սակայն ինչպես միշտ կարիքները նույնպես պետք է իրատեսական լինեն՝ համեմատած ֆինանսական ռեսուրսների հետ: Այս հարցը պետք է հետազայում ուսումնասիրվի և առաջարկվում է իրականացնել որոշ փորձարկումներ օգտագործելով ԲՄ-ի փորձնական հետազոտության արդյունքները:

Այս հարցը ենթակա է հետագա ուսումնասիրման ինչպես նաև առաջարկվում է իրականացնել որոշ փորձարկումներ՝ օգտագործելով փորձնական ԲՄ-ի հետազոտությունը:

3.4 Հարցաթերթիկի նախագծումը և հրահանգները

Հարցաթերթիկը գրեթե ամբողջացված է: Փորձագետները միայն առաջարկեցին որոշակի հնարավոր բարեփոխումներ: Փոխարենը կարևոր է ստեղծել մեկնաբանություններ/հրահանգներ տարբեր բաժինների վերաբերյալ՝ պատասխանների որակը բարելավելու համար: Համապատասխան ԵՄ ձեռնարկը կարող է օգտակար փաստաթուղթ հանդիսանալ այս աշխատանքի համար:

3.5 Այլ հարցեր

Հարցերը, որոնք վերաբերվում են ԳՀՀ խթանմանը, անձնակազմի հավաքագրմանը, տվյալների հավաքագրմանը, տվյալների մուտքագրմանը, ստուգման ընթացակարգերին և աղյուսակավորմանը, արդյունքների տարածմանը հիմնականում թողնվեցին առաջիկա քննարկումների համար: Անհրաժեշտ է ուսումնասիրել փորձնական ԲՄ-ի հետազոտության փորձը և ԲՄ-ի պլանավորումը:

4. Հաջորդ գործունեությունից առաջ իրականացվող գործողություններ

Հաջորդ առաքելությունը սույն Բաղադրիչի շրջանակներում դա Դ 3 է, որը կլինի որոշ չափով Դ 2 գործունեության շարունակությունը, սակայն ըստ ծրագրի այն վերաբերվելու է ԳՀՀ լոգիստիկայի հետ առնչվող հարցերին: Անհրաժեշտ է խորհրդակցել Գյուղատնտեսության նախարարության և ֆերմերների համապատասխան ասոցիացիաների հետ: Արդյունավետ կլինի իրականացնել հետևյալ աշխատանքները նախքան հաջորդ առաքելությունը՝

- ԲՄ-ի փորձնական հետազոտության զեկույցը թարգմանել անգլերեն լեզվով
- Անգլերեն ունենալ ԲՄ-ի 66 հրահանգների վերնագրերը (հետագայում դրանց որոշ մասը, որոնք օգտակար կլինեն ԳՀՀ համար անհրաժեշտ կլինի թարգմանել ամբողջությամբ)
- ԲՄ-ի փորձնական հետազոտության աղյուսակների թարգմանությունը անգլերեն լեզվով
- ՀՀ ԱՎԾ տրամադրում է սահմանումների նախագծեր և տալիս մեկնաբանություններ դրանց վերաբերյալ
- ՀՀ ԱՎԾ տրամադրում է մեկնաբանությունների/հրահանգների նախագծեր ԳՀՀ հարցաթերթիկի տարբեր բաժինների վերաբերյալ
- ՀՀ ԱՎԾ տրամադրում է ԳՀՀ շեմերի սահմանման նախնական ռազմավարությունը:

Հավելված 1 Տեխնիկական Առաջադրանք

Բաղադրիչ Ա	Որակի Կառավարում
Բաղադրիչ Բ	Բիզնես ռեզիստ, Կառուցվածքային Բիզնես Հետազոտություն և Ռեսպոնդենտների ծանրաբեռնվածություն
Բաղադրիչ Գ	ՀՆԱ –ի ամբողջականության բարելավում
Բաղադրիչ Դ	Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառում
Բաղադրիչ Ե	Հարմոնիզացված Սպառողական Գների ինդեքս
Բաղադրիչ Զ	ՏՀՏ Հանրություն

Գործունեություն Դ 2 Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման պլանավորումը և հաշվետվական ձևերը

1. Գործունեության նպատակը

Գործունեության նպատակները հետևյալն են՝

- Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման բոլոր քայլերի ուսումնասիրում՝
 - Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման համար կիրառվող հաշվետվական ձևերը;
 - Հետազոտության մեթոդները, և կիրառելի վիճակագրական մեթոդները
 - Համապատասխանությունը ԵՄ առկա կանոնակարգերի հետ, հատուկ ուշադրություն դարձնելով կարևոր հասկացությունների և սահմանումների վրա, ինչպիսիք են հաշվարկման միավորները, և այն հնարավոր շեմերը, որոնք պետք է կիրառվեն համակցության սահմանման համար;
- Քննարկել գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման իրականացման պլանավորումը՝ հաշվի առնելով տվյալների հավաքագրումը և ֆինանսավորումը;
- Քննարկել և վերլուծել Մարդահամարի փորձնական հետազոտության մեջ ներառված գյուղատնտեսությանն առնչվող հարցերի արդյունքները:

2. Գործունեության ակնկալվող արդյունքները

Գործունեության ակնկալվող արդյունքները հետևյալն են՝

- Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման աշխատանքային ծրագիր.
 - Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման համար օգտագործվող հարցաշարի նախագիծ; նախընտրելի հետազոտության մեթոդները, օրինակ՝ կրճատման մեթոդը, շերտավորված ընտրանքը, դրանց համադրությունը, կամ ընդհանուր հետազոտություն, հաղորդակցման ռազմավարություն, բյուջեյի նախագիծ՝ բյուջեյի հիմնական կարևոր ուղղությունների վերաբերյալ;
- Աշխատանքային ծրագրի կազմում հաջորդ գործունեության համար (Դ3)
- Հաջորդ գործունեության նախընտրելի ժամանակահատվածի որոշում (Դ3)

3.Ծրագրի մասնակիցները

Պրն. Գագիկ Անանյան, Վիճակագրության Խորհրդի Անդամ (ՇԵ Բաղադրիչի ղեկավար)
Պրն. Արսեն Ավագյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի ղեկավար
Լաուրա Գրիգորյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի գլխավոր մասնագետ
Ռուզաննա Վարդանյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի գլխավոր
մասնագետ
Պրն. Վարդան Արեվշատյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի առաջատար
մասնագետ

Պրն. Ռուֆ Սելանդեր, Շվեդիայի Վիճակագրության գլխավոր խորհրդատու, (ԱՊ
Բաղադրիչի ղեկավար)
Պրն. Քարստըն Լարսեն, Դանիայի Վիճակագրության Գյուղատնտեսության
Վիճակագրության ենթաբաժնի պետ

Արտաքին շահառուներ, որոնք մասնակցում են գործունեությանը

ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարություն

Հավելված 2 ԱՊ փորձագետների հանդիպման ծրագիր

23 Մայիսի (Երկուշաբթի) – 27 (Որբաթ)

Ժամը	Վայրը	Միջոցառումը	Նպատակը/Միջոցառման մանրամասները
Երկուշաբթի առավոտյան	Կոնգրես Հյուրանոց	Հանդիպում ԹՄԽ –ի հետ	Շաբաթվա ծրագրի քննարկում
Երկուշաբթի կեսօրին	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ Բաղադրիչի ղեկավարի հետ	ԱՊ փորձագետներին տեղեկացնել Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման պլանավորման ընթացիկ կարգավիճակի և ԲՄ-ի վերաբերյալ
Երեքշաբթի	ՀՀ ԱՎԾ	ՇԵ Փորձագետների պրեզենտացիան և քննարկումներ	ԳՀՀ ԵՄ կանոնակարգերի քննարկում - Վիճակագրական միավոր - Հարցաշար - Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման հետևանքները Հայաստանում
Չորեքշաբթի առավոտյան	ՀՀ ԱՎԾ	Կլոր սեղանի շուրջ քննարկումներ	Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման հնարավոր սցենարները՝ - Հետազոտության մեթոդները - Կրճատումը/շեմը - Ֆինանսավորումը
Չորեքշաբթի կեսօրին	ՀՀ ԱՎԾ	Հատուկ հանդիպումներ ՇԵ փորձագետների հետ	Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման հարցաշարի առկա նախագծերի հետագա աշխատանքները
Հինգշաբթի առավոտյան	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ Բաղադրիչի ղեկավարի հետ	Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման ԳՀՀ բյուջեյի քննարկում ԳՀՀ –ի հաղորդակցման ռազմավարության քննարկումներ
Հինգշաբթի կեսօրին	ՀՀ ԱՎԾ	Հատուկ հանդիպում ՇԵ փորձագետների հետ	Գյուղատնտեսության Համատարած հաշվառման ծրագրի ժամանակացույցի կազմում
Ուրբաթ առավոտյան	ՀՀ ԳՆ	ՀՀ ԱՎԾ հանդիպումը Գյուղատնտեսության նախար. հետ	Քննարկել Հայաստանում գյուղատնտեսության վարչական ռեգիստրների առաջիկա համակարգը՝ Փորձառության Օրենսգրքի վարչական ռեգիստրների ներկայացում
Ուրբաթ կեսօրին	ՀՀ ԱՎԾ	Բրիֆինգ ՇԵ ծրագրի ղեկավարին	Գործունեության (առաքելության) արդյունքների ներկայացում և կիրառելի հաջորդ քայլերը գործունեության (առաքելության) համար, ինչպես նաև դրանց միջև աշխատանքային ծրագրերը:

Հավելված 3 Անձինք, որոնց հետ հանդիպումներ են տեղի ունեցել

Պրն. Ստեփան Մնացականյան, ՀՀ Ազգային Վիճակագրական Ծառայության նախագահ
Պրն. Գագիկ Անանյան, Վիճակագրության պետական խորհրդի անդամ (ՇԵ բաղադրիչի
ղեկավար)

Արսեն Ավագյան, Գյուղատնտեսության Վիճակագրության բաժնի ղեկավար
Անահիտ Սաֆյան, Միջազգային վիճակագրական համագործակցության բաժնի ղեկավար
Կարինե Կույումջյան, Մարդահամարի և ժողովրդագրության բաժնի ղեկավար
Լատիք Գրիգորյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի գլխավոր մասնագետ
Ռուզաննա Վարդանյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի գլխավոր
մասնագետ
Վարդան Արեվշատյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի առաջատար
մասնագետ
Վահե Ճաղարյան, Գյուղատնտեսության վիճակագրության բաժնի առաջին կարգի
մասնագետ

Պրն. Սերգո Կարապետյան, ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարար
Գյուղատնտեսության նախարարության փոխնախարարներ և այլ բարձրաստիճան
պաշտոնյաներ ՀՀ Գյուղատնտեսության նախարարությունից

Հավելված Դ2.4 ԳՀՀ բյուջեյի սկզբունքները, տարբեր սցենարներ

Սույն բյուջեն որևէ կերպ չի կարող համարվել ճշգրիտ, սակայն պետք է դիտարկվի որպես
հատկանշական, քանի որ այն նախահաշվում է այն հիմնարար սկզբունքները, որոնք
կարող են կիրառվել բյուջեյի հետ կապված աշխատանքներում: Ուստի, մասնավորապես,
այն կապված է տվյալների հավաքագրողների աշխատավարձերի նախատեսված
գումարային ծախսերի հետ:

Ֆիքսված և փոփոխական ծախսեր

Ֆիքսված ծախսերը վերաբերվում են բյուջեյի այն կետերին, որտեղ ընդհանուր արժեքները
կլինեն (քիչ թե շատ) նույնը բոլոր իրավիճակներում: Փոփոխական արժեքները
վերաբերվում են բյուջեյի այն կետերին, որտեղ ընդհանուր ծախսերը ուղղակիորեն
տարբերվում են՝ ելնելով անհրաժեշտ ներդրումներից:

Բյուջետային ենթադրություններ

SS ենթակառուցվածքներ

Հիմնական SS ենթակառուցվածքը կարող է օգտագործվել ԲՄ-ից, միայն համեմատաբար
փոքր լրացուցիչ ծախսերն են հասանելի, ինչպիսիք են համակարգիչները ԲՄ-ի համար,
ծրագրային ապահովման և տվյալների բազաները կարող են հիմնված լինել ԲՄ-ի փորձի
վրա:

Հարցազրույցի ղեկավարները

յուրաքանչյուր հարցազրույցի ղեկավար աշխատանքի կընդունվի 3 ամիս ժամկետով
յուրաքանչյուր 25 տվյալների հավաքագրողների համար պահանջվում է մեկ
հարցազրույցի ղեկավար
ամսական աշխատավարձը (ամբողջը ներառյալ) կազմում է 300 ԱՄՆ դոլլար/210
Եվրո/112,000 ՀՀ դրամ

Հարցազրուցավարներ

ԳՀՀ տվյալների հավաքագրումը կիրականացվի վեց շաբաթների ընթացքում
յուրաքանչյուր հարցազրուցավար կընդունվի աշխատանքի երկու ամիս ժամկետով
մեկ հարցազրուցավար կարող է մեկ օրվա ընթացքում վարել 6 հարցազրույց
հարցազրուցավարներին հրահանգների (ուսուցման) տրամադրումը տևում է 2 շաբաթ

Տվյալների մուտքագրում

մեկ անձնակազմի անդամ կարող է օրական 40 հարցաթերթիկի տվյալներ ներմուծել
(մուտքագրել)
ամսական աշխատավարձը (ամբողջը ներառյալ) կազմում է 200 ԱՄՆ դոլլար/140
Եվրո/75,000 ՀՀ դրամ

Տվյալների հետագա մշակում

Տվյալների հետագա մշակումը պահանջում է երկու լրացուցիչ լրիվ դրույքաչափով
աշխատակիցներ մեկ տարի ժամկետով
այս քանակը կարող է ճշգրիտ չլինել, սակայն կախված չէ ընտրված սցենարից

ԳՀՀ համակցությունը, որը բխում է ԲՄ-ից բաղկացած է հետևյալից՝

340,000 գյուղացիական տնտեսություններ գյուղերում

60,000 ամառանոցներ

100,000 քաղաքային տնտեսություններ, որոնք ունեն գյուղատնտեսական
արտադրություն

Տպագրական նյութեր

Մեկ հարցաթերթիկի միջին գինը կազմում է 0.50 ԱՄՆ դոլլար

Այս ենթադրություններից ելնելով, ԳՀՀ ընդհանուր արժեքը ԱՄԴ դոլլարով հաշվարկված կարող է լինել կոպիտ հաշվարկ՝ ելնելով տարբեր սցենարներից: Ստորև պատկերված աղյուսակում նշված են երեք տարբեր սցենարներ՝ տարբեր ընդգրկումներով և ծախսերի վերլուծությունը իրականացվել է ըստ համապատասխան ենթադրությունների:

ԳՀՀ ընդհանուր ծախսերի օրինակները ըստ տարբեր սցենարների և տարբեր ընդգրկմամբ (ԱՄԴ դոլլար)

	Սցենար 1	Սցենար 2	Սցենար 3
Գյուղացիական տնտեսություններ գյուղերում	100 տոկոս	100 տոկոս	100 տոկոս
Ամառանոցներ	100 տոկոս	50 տոկոս	10 տոկոս
Քաղաքային տնտեսություններ, որոնք ունեն գյուղատնտես. արտադրություն	100 տոկոս	10 տոկոս	0 տոկոս
<i>Հարցազրույցների ընդհանուր թիվը</i>	<i>500,000</i>	<i>380,000</i>	<i>346,000</i>
<i><u>Փոփոխական արժեքներ (ԱՄՆ դոլլար)</u></i>			
Տվյալների հավաքագրում, ընդհանուր արժեքը (ԱՄՆ դոլլար)	1,053,333	800,533	728,907
Տվյալների մշակում (մուտքագրում)	125,000	95,000	86,500
Տպագրական նյութեր (հարցաթերթիկներ)	250,000	190,000	173,000
<i><u>Ֆիքսված արժեքներ (ԱՄՆ դոլլար)</u></i>			
SS	200,000	200,000	200,000
Տվյալների մշակում, աշխատավարձեր	10,000	10,000	10,000
Հանրային կապեր	100,000	100,000	100,000
Գրասենյակային տարածքների վարձակալում	25,000	25,000	25,000
Տրանսպորտային միջոցներ և էներգիա	100,000	100,000	100,000
Այլ ֆիքսված ծախսեր	300,000	300,000	300,000
Ընդհանուր ծախսերը	2,163,333	1,820,533	1,723,407

Անհրաժեշտ է նշել, որ ներկայացված բյուջեն կազմվել է ԱՊ փորձագետների կողմից և հիմնված է ծախսերի վերաբերյալ համեմատաբար ցածր մակարդակի գիտելիքների վրա, որը պատրաստվել է ոչ միայն ենթադրությունների հիման վրա, այլ նաև առավել շատ կապված է ֆիքսված արժեքների բաղադրիչի հետ: Ավելին, փորձնական ԳՀՀ ֆինանսավորումը հաշվի չի առնվել, երբ կազմվել է հիմնական բյուջեն:

Հավելված Դ2.5 ԳՀՀ աշխատանքային ծրագրի/ժամանակացույցի նախագիծ

Նախադրյալներ

- Բնակչության մարդահամարը (ԲՄ) ինչպես նախատեսվում է իրականացվելու է 2011 թվականի Հոկտեմբերի 12-21-ը:
- ԲՄ-ի տվյալների մուտքագրումը և վավերացումը նախատեսված է ավարտել 2012 թվականի Հունիսի 30-ին:
- Փորձնական Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառման (ԳՀՀ) ֆինանսավորումը ապահովված կլինի 2012 թվականի Հունիսի 30-ին
- ԳՀՀ ֆինանսավորումը ապահովված կլինի 2012 թվականի Փետրվարի 1-ին:
- Ենթակառուցվածքները (համակարգչային տեխնիկա և անձնակազմի հավաքագրում) կարելի է առնվազն վերաօգտագործել ԲՄ-ից

Նպատակը /գործունեություն (ծանոթագրություն)	Վերջնաժամկետը	Թվիհինգի գործունեությունը
Ռազմավարության մշակում (1)	Մարտ 2011, Մայիս 2012	Դ.1, Դ.2
Հարցաթերթիկի մշակում և ընդունում (5)	Մայիս 2011, Հոկտ. 2011	Դ.2, Դ.3
Հարցազրուցավարների հրահանգների մշակում (5)	Հոկտ. 2011, Մարտ 2012	Դ.3, Դ.5
Համատարած հաշվառման լոգիստիկա և կազմակերպում (7)	Հոկտ. 2011, Մարտ 2012	Դ.3, Դ.5 (վերապատրաստում)
Գովազդային արշավի մշակում (8)	Մարտ 2013	Դ.5(վերապատրաստում)
<i>Փորձնական ԳՀՀ անձնակազմի հավաքագրում և հրահանգավորում</i>	<i>Մարտից-Ապրիլ 2012</i>	
ԳՀՀ կազմակերպում (11, 13)	Մայիս 2012	Դ.4 (ուսուցողական այցելություն)
<i>Փորձնական ԳՀՀ տվյալների հավաքագրում (13)</i>	<i>Մայիս 2012</i>	
ԳՀՀ համակցության սահմանում	Սեպտ.-Նոյեմ. 2012	Դ.6
Փորձնական ԳՀՀ արդյունքների գնահատում (14)	Սեպտ.-Նոյեմ. 2012	Դ.6
Հարցաթերթիկի ճշգրտումներ և հրահանգներ	Դեկտ. 2012 –Հունվար 2013	
ԳՀՀ անձնակազմի հավաքագրում և հրահանգավորում (17-18)	Փետրվար – Ապրիլ 2013	

<i>ԳՀՀ տվյալների հավաքագրում (19)</i>	<i>Ապրիլից-Մայիս 2013 (6 շաբաթ)</i>
Տվյալների մուտքագրում, վավերացում և այլն (20-26)	Նոյեմբեր 2013
Նախնական արդյունքներ (27)	Փետրվար 2014
Վերջնական արդյունքներ և տարածում (30)	Մայիս 2014

Թվեր, որոնք վերաբերվում են Հավելված Դ1.7բ-ին (ՀՀ ԱՎԾ/ԱՄՆ ԳԴ-ի կողմից պատրաստված գործողությունների ցանկը)

Առաջիկա Թվինինգ գործողությունների պլանավորում

Դ.3	Հոկտեմբեր 2011	Իրականացման աջակցություն
Դ.5	Մարտ 2012	Վերապատրաստում (տարածքային կետեր)
Դ.4	Մայիս 2012	Ուսուցողական այցելություն Դանիայի Վիճակագրություն
Դ.6	Նոյեմբեր 2012	Թվինինգի բաղադրիչի իրականացման ամփոփում